

Olasz Irodalom- és Kultúratudományi dokktori program
SZTE Irodalom- és Kultúratudományi Doktori Iskola

Emma Malaspina

„Mi egy nyelvet kerestünk: igazából nem gondoltunk rá, hogy jó legyen: ezt magától értetődőnek vettük”. A nyelvész Manzoni: az *olasz nyelv dialektus, szóbeliség, toszkán-firenzei hagyomány és használat* fogalmához kapcsolódó kialakulásának elméletéről.

Ph.D értekezés

Témavezető:
Prof. Dr. Pál József

Szeged, 2025

Alessandro Manzoni az olasz történelem és nyelvkultúra egyik legfontosabb személyisége. Ugyanakkor még a szakmai köztudatban sem eléggé tárgyalt nyelvészeti-nyelvelméleti tevékenysége, s ennek jelentős hatása írói működésére. Ő ismerte fel és tisztázta a nyelv valódi lényegét: a társadalmi alapú szóbeli nyelvhasználatot; és bebizonyította, hogy amit minden rendszer nyelvnek tekintett, azaz a irodalmi toszkán nyelvet, tudományosan bizonyíthatóan és szükségszerűen befolyásolták a szóbeliség, a dialektusok és a nyelvhasználat konkrét elemei.

A Manzoni a vele kortárs vagy valamivel korábbi általánosan elfogadott elméletekkel szembe helyezkedett. Ezek a vélekedések figyelmen kívül hagyták a társadalmi körülményeket, mint például Antonio Cesari, a purizmus, felvilágosodás Melchiorre Cesarotti-féle öröksége, amelyet a klasszicisták, Vincenzo Monti, és a nyelvészek, Michele Ponza foglaltak össze. Az író-teoretikus nemcsak azt bizonyítja, hogy a lakosság túlnyomó többségének a mindennapi beszéd során használt nyelve rendszeresen a dialektus volt, hanem kiemeli, mint győztes fegyvert, hogy ennek a látszólagos különbségek ellenére létezett egy régiókon átívelő, közös „beszéd”.

Ezért a *dialektus* lett a fő elem, az újdonság mind ő gyakorlatában, mind a mi értekezésünkben, az *olasz* nyelv (dialektális-népi, azaz *köznyelvi*) keretein belül. Manzoni előrevetíti azokat az elméleteket, amelyek a modern nyelv és nyelvészet történetét alkotják, nevezetesen, hogy egyetlen nyelv elsajátítása soha nem történhetett volna meg alkalmazkodás nélkül, és az olasz nyelv a területi elemmel való kompromisszum eredménye. Így, visszatekintve nyelvészeti írásaira és ezekre az alapvető elemekre összpontosítva, reméljük, hogy ez az adatgyűjtemény újabb hozzájárulás lesz ahhoz a célhoz, hogy Manzoningnak megadjuk a neki járó elismerést, és új életre keltsük azt a gondolatot, hogy őt is a nyelvészek sorába sorolják.